

תורה מפי הקב"ה לעוה"ב. ולמה ניתנה להם בעוה"ז? שכשיבוא הקב"ה ללמדם בעוה"ב, יהיו הכל יודעים באיזה פרשה הוא עסוק. ולכן אמרו "נובלות חכמה של מעלה, תורה" (מדרש בראשית רבה יז, ז). כלומר יש בידינו כעת רק אור כהה מן עצם עוצמת זריחת אור התורה, אשר כל זאת נוכל להבין רק בסילוק חומרינותנו, לעת גמר חיי האדם עלי אדמות.

ומזה אנו שומעים מוסר נורא. באותם חלקי תורה שהאדם לא עסק בעוה"ז, לא יזכה להכנס במתיבתא דרקיע לשמוע שיעורים מאת הקב"ה, בעולם הנשמות. וכך כתב שו"ע הרב בעל התניא (הל' תלמוד תורה, סוף פ"ב) "ואעפ"כ יש לאדם לעסוק בכל התורה גם בדברים שלא יוכל להבין, ולעיתיד לבוא יזכה להבין ולהשיג כל התורה שעסק בה בעוה"ז ולא השיגה מקוצר דעתו" עכ"ל (ומקורו בזהר ח"א דף קפה.). משמע, שבאותם חלקי תורה שלא עסק בהם, ימנעו ממנו כל גישה וחלק בעולם הנצח, ואוי ואבוי לאדם כזה.

וכן מפורש במדרש משלי (פרק י', והדברים הובאו להלכה בביאור הלכה לאו"ח, סוף סי' קנ"ה): "אמר ר' ישמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין, שעתיד הקב"ה לדון... וכיון שת"ח בא לפניו אומר לו כלום עסקת בתורה? אמר, הן. אומר לו הקב"ה הואיל והודית, אמור לפני מה שקרית ומה ששנית. מכאן אמרו כל מה שקרא אדם יהא תפוס בידו... בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה... בא מי שיש בידו הלכות... בא מי שיש בידו תורת כהנים... אומר לו הקב"ה למה לא למדת אגדה ולא שנית? שבשעה שהחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר לעונותיהם של ישראל...".

ונסיים בביאור מאמר של חז"ל. מהר"ל (בסוף הקדמתו לפירושו לאבות) מביא כך: "... ימי הגשמים אינם ראויים כל כך לעיון התורה, דקשה יומא דמטרא כיומא דדינא ואין דעתו של אדם צלולה, וצריכה תורה צילותא, ומכל שכן בני אדם שלא הורגלו בתורה שקשה עליהם. ומכ"ש בשבת שהיה זה ביטול ענג שבת. ואף חכמים גדולים כמו ר' יוחנן וריש לקיש היו מעיינים בספרא דאגדתא בשבת (גיטין ס.) ולמה בשבת ולא בחול? אלא על כרחך היינו טעמא כי היה זה להם ביטול ענג שבת, ואילו האגדה משמחת לבו של אדם... עכ"ל.

ומצאנו לו תנא המסייע הרי הוא מהר"י עמדין (בסידורו, הל' קביעת מדרש ביום השבת, אחרי זמירות סעודת היום, במהד' אשכול ח"א דף תתטו) "ואין צריך לומר שלא יטריד עצמו בלימוד הגמרא בעומק... שלא יעסקו בו ביגיעה כדרך שעוסקין בחול. (וראיה שלו מן נדרים דף לז: "יקיר עליהן עלמא")... שאפילו הלימוד הקדוש צריך להיות תענוג ולא יהא כמשא כבד". כלומר מהר"ל מפרש שר' יוחנן וריש לקיש עסקו באגדות כי גרמו להם שמחה וכדברי חז"ל שהובאו לעיל "שמושכין לבו של אדם כמים".

אבל באמת הר"י עמדין מפרש המאמר על ר' יוחנן ור"ל גם באופן השני הנ"ל, שבאגדות יש כל סודות התורה. ולכן דוקא בשבת, יום המלכות, הם עסקו בלימוד נשגב זה. וכך הם דבריו בגליון לגיטין ס.: "נ"ל ספר של סתרי תורה וחכמת האמת הוא שאנו קורין 'קבלה'; ולא היו מעיינים בימות החול אלא בדינין והלכות לדעת מה יעשה ישראל. ובשבת לא היו עוסקין בדינין והלכות דתקיפי למיגמריהו, וכי הא דאמרינן (נדרים לז:) 'אין קורין (כצ"ל)... אגב דיקיר'. והיו מעיינים בשבת בדבר אגדה שמושכת הלב מפני ענג שבת, וקדושת היום מסייעת להשכיל ולהבין בחכמה הנעלמה, קדש קדשים היא... ואין זה אגדה של ספורי מעשיות שנקראו הגדה בה"א (כצ"ל) עכ"ל. הרי לפנינו ב' אופנים של הבנת המלה "אגדה", ושניהם מתקיימים בסוגים שונים של האנשים.

בסיכום, עולה בידינו מכל הנ"ל שלימוד האגדות הוא נשגב וקדוש ביותר. אין לאדם להזניח לא מחמת (א) שאיננו מבין כמה ענינים בהן ולא (ב) מחמת שהנושאים נראים בעיניו קלי-ערך. "אם ריק הוא, מכם הוא ריק מפני שאין אתם יגעין בתורה" (ירושלמי, פאה א, א).